

WOHL LEGACY

COVENANT & CONVERSATION

LA FOI AU FIL DE LA PARACHA AVEC RAV SACKS

“Mes remerciements à la Maurice Wohl Charitable Foundation pour leur généreuse contribution à la série Covenant & Conversation. Maurice était un philanthrope avenant. Vivienne était une femme d'une grande humilité. Ils allèrent ensemble dévouement et grâce, eux pour qui donner était toute leur vie.”

Geçmişin Geleceği Vayigaş 5780

Peraşamızda, Yosef sıra dışı bir şey yapar. Kendini açığa çıkardığında, kardeşlerinin kendisini Mısır'a sattıklarını hatırladıklarında önce şok sonra suçluluk duyacaklarının tamamen bilincinde olan Yosef *geçmişini tekrar yorumlar*.

“Ben kardeşiniz Yosef'im. Hani beni Mısır'a satmıştınız. Şimdi beni buraya sattığınız için üzülmeyin; kendinizi suçlamayın. Çünkü T.nrı beni hayat kurtarmak amacıyla sizden önce göndermiş. Zira bölgede iki yıldır kıtlık var ve daha beş yıl boyunca ne toprak sürülebilecek ne de hasat olacak. T.nrı, ülkede varlığınızın sürmesini garantilemek ve sizi olağanüstü yollarla hayatta tutmak için beni sizden önce gönderdi. Şimdi beni buraya gönderen siz değilsiniz, aslında T.nrı'dır. T.nrı beni Paro'ya baba, tüm hükümetinin efendisi ve tüm Mısır'ın hakimi yaptı.” (Bereşit 45:4-8)ⁱ

Yosef zindanda baş sakiye başına gelenleri, bundan dikkat çekici bir şekilde farklı olarak tasvir etmiştir: “Zaten İbranilerin ülkesinden zorla kaçırılmışım. Buraya geldiğimde de beni bu zindana atmalarını gerektirecek hiçbir şey yapmadım.” (Bereşit 40:15). O zaman, Yosef'in hikayesi bir kaçırılma ve haksızlık hikâyesiydi.

Şimdi ise hikâye ilahi takdir ve kurtarılma hikâyesine dönüşmüştür. Siz değildiniz, der Yosef kardeşlerine, T.nrı'ydı. Siz daha büyük bir planın bir parçası olduğunuzu fark etmediniz. Kötü başlamış olmasına rağmen, sonu iyi bitti. O yüzden kendinizi suçlamayın. Ve benim intikam alma arzudan korkmayın. Böyle bir arzum yok. Bizden daha büyük, tamamen anlayışımızın ötesinde bir güç tarafından yönlendirildiğimizi anlıyorum.

Yosef, gelecek haftanın peraşasında, babaları vefat ettiğinde kardeşleri onun intikam alma ihtimalinden korktuklarında da aynı şeyi yapar:

“Korkmayın, ben T.nrı'nın yerini alabilir miyim? *Belki siz bana kötülük etmeyi düşündünüz, ama T.nrı sonucunu iyi yaptı.* T.nrı'nın bunu büyük bir toplumu hayatta tutmak için yaptığı bugün gibi açık” (Bereşit 50:19-20)

Yosef kardeşlerinin geçmiş anılarını yeniden gözden geçirmelerine yardımcı oluyordu. Bunu yaparken zaman ile ilgili en temel varsayımlarımızdan birine, yani zamanın asimetrisine meydan okuyordu. Geleceği değiştirebiliriz. Geçmişini değiştiremeyiz. Ama bu tamamen doğru mudur? Yosef'in kardeşleri için yaptığı apaçık kendisi için yaptığı aynıdır: olaylar kendinin ve kardeşlerinin geçmiş anlayışlarını değiştirmiştir.

Bu şu anlama gelir: biz bugün başımıza geleni, geriye bakıp her şeyin nasıl sonuçlandığına görene kadar anlayamayız. Bu da geçmiş tarafından tutsak edilemediğimiz anlamına gelir. Belki Yosef'in başına gelenler kadar dramatik olmasa da bizim de başımıza, geçmişe bakışımızı ve onu hatırlayış şeklimizi tamamen değiştirecek bir şeyler gelebilir. *Gelecekteki eylemimizle, geçmişini telafi edebiliriz.*

Buna verilebilecek klasik örnek Steve Jobs'un Stanford Üniversitesi'nde yaptığı, bugüne kadar Youtube'da 40 milyon kişi tarafından izlenmiş, mezuniyet konuşmasıdır. Bu konuşmada, hayatının üç ezici darbesinden bahseder: üniversiteden ayrılması, kendi kurduğu şirketten, Apple'dan, kovulması ve kendisine kanser teşhisi konulması. Jobs her birinin hayatında önemli ve pozitif bir şeye yol açtığını söyler.

Üniversiteden ayrılınca, Jobs istediği kursa katılabildi. Katıldığı kurslardan bir tanesi kaligrafi ile ilgiliydi ve bu ona ilk bilgisayarlarını çeşitli orantılı aralıklı yazı tipleri ile kurgulaması için ilham verdi. Böylece, daha önceden sadece profesyonel yazıcılar için mevcut olan yazı güzelliğini bilgisayarların da kullanmasını sağladı. Apple'dan kovulması NeXT adlı yeni bir bilgisayar şirketi kurmasına yol açtı. Bu şirketin ürettiği yenilikleri daha sonra Apple'a tekrar geri taşıdı ve bilgisayar animasyonlu film stüdyolarının en yaratıcısı olan Pixar Animation'ı satın aldı. Kanser teşhisi hayatta yeni bir odağının olmasına neden oldu. Jobs'un şunu farkına varmasını sağladı: “Zamanın kısıtlı, bu yüzden başkasının hayatını yaşayarak onu harcama”.

Jobs'un bu hikayeleri inşa edebilmesinin – bunu “noktaları birleştirmek” olarak adlandırır- sebebi kesinlikle hayatında yaşadığı darbelerin üstesinden gelme yeteneği ile alakasız değildir¹. Kendi kurduğu şirketten kovulma başarısızlığının ardından az kişi toparlanabilirdi ve daha da azı onun gibi geri döndüğünde Apple'da başardığı dönüşümü gerçekleştirebilirdi. Jobs Apple'a dönüşünün ardından iPod, iPhone ve iPad'i yarattı. O trajik çaresizliklere inanmıyordu. Bu kelimelerle ifade etmese de gelecekte yapılan hareketlerle geçmişini telafi edebileceğimizi biliyordu.

İbrani Üniversitesi'nden Profesör Mordehay Rotenberg, bu geçmişini tekrar yorumlama tekniğinin felç edici bir suçluluk hissinden mustarip hastaların tedavisinde iyileştirici bir teknik olarak kullanılabileceğini savunur². Geçmişini değiştiremiyorsak, o zaman bu geçmiş bizi ayağımıza bağlanmış bir pranga gibi her zaman geride tutacaktır. Geçmişini değiştiremeyiz ancak onu yeni ve daha büyük bir öyküye dahil ederek yeniden yorumlayabiliriz. Yosef'in yaptığı buydu, bu teknik sayesinde kendi şahsi hayatının benzersiz iniş çıkışlarında dayanabilmişti ve şimdi bu teknikle kardeşlerinin suçluluğun pençesine düşmeden yaşamalarına yardımcı oluyordu.

Tarih boyunca bunu Yahudilikte görürüz. Peygamberler kitabı kutsal metinleri kendi zamanları için yeniden yorumlamıştır. Sonra gelen Midraş bu metinleri daha köklü bir şekilde yorumlamıştır çünkü Yahudilerin durumu daha büyük ölçüde değişmiştir. Daha

¹ Ancak kanser için olması gereken ameliyatı, alternatif bir tedavinin başarılı olacağına inandığından, geciktirdi. Bunda hatalıydı.

² Mordechai Rotenberg, *Re-biographing and Deviance*, Praeger, 1987.

sonra büyük Tora yorumcuları, mistikler ve filozoflar gelmiştir. Tüm Yahudi tarihinde Yahudilerin metinlerini şimdiki zaman deneyimlerinin ışığında yeniden yorumlamadıkları bir zaman neredeyse olmamıştır. Biz, hikayeleri anlatan ve sonra tekrar tekrar anlatan, her seferinde biraz farklı bir vurgu ile anlatan, o zaman ile şimdi arasında bağlantı kuran, yapabildiğimiz en iyi şekilde geçmiş bugünün ışığında tekrar okuyan bir halkız.

Hikayeler anlatarak hayatımızı ve halkımızın hayatını anlamlandırıyoruz. Ve bugünün geçmiş anlayışımızı şekillendirmesine izin vererek tarihi telafi ediyor ve onu hayatımızdaki pozitif bir güç olarak yaşıyoruz.

Dünyanın dört bir köşesinden gelen 5000 Chabad görevlisinin toplandığı büyük buluşmada, Kinus Shluchim of Chabad'da, bir örnek verdim. Onlara 1978 yılında Lubavitcher Rebbe'yi ziyaret ettiğimi ve ona hangi kariyer seçiminde bulunmam gerektiği konusunda danıştığımı anlattım. Her zaman yapılan şeyi yapmışım: ona üzerinde A, B ve C şıklarının olduğu bir not gönderdim. Bunlardan birine işaret etmesini bekliyordum. Seçenekler şunlardı: ya avukat ya ekonomist ya da kendi üniversitem olan Cambridge'de akademi üyesi olarak veya başka bir üniversitede profesör olarak akademik bir filozof olmak.

Rebbe listeyi okudu ve üçüne de hayır dedi. Ona göre benim görevim Yahudi Kolejinde (şimdiki London School of Jewish Studies – Londra Yahudi Çalışmaları okulu-) haham yetiştirmek ve bir cemaat hahamı olmaktı. Böylece bir gecede, kendimi, tüm amaçlarıma, o güne kadar eğitildiğim her şeye veda ederken buldum.

Ancak tuhaf gerçek şu ki, tam zıt bir yöne doğru gidiyor gibi gözüktüğüm sırada, tüm yukarıda saydığım arzularımı gerçekleştirdim. Inner Temple'da fahri baro yönetim kurulu üyesi oldum ve 600 avukat ve yüksek mahkeme kraliyet dairesi başkanının önünde bir hukuk konferansı verdim. Ekonomi Sorunları Kurumunda (Institute of Economic Affairs) İngiltere'nin iki öncü konferansını, Mais ve Hayek konferanslarını, verdim. Cambridge Üniversitesinde yönetim kurulu üyesi ve birkaç üniversitede felsefe profesörü oldum. Yosef ile özdeşleşirim çünkü sık sık hayalini kurduğum şey ümit etmeyi bırakınca gerçekleşti. Yalnızca geriye baktığımda, Rebbe'nin bana kariyer planlarımdan vazgeçmemi söylemediğini keşfettim. Bana sadece farklı bir yol gösteriyordu, daha kazançlı bir yol.

Ben hayatımızın bir sonraki bölümünü yazış biçimimizin, ondan önce gelen tüm bölümleri etkilediğine inanıyorum. Gelecekte yapılan bir hareketle, geçmişin acılarının çoğunu telafi edebiliriz.

Şabbat Şalom

Jonathan Sacks

ⁱ Tora çevirilerinde Moşe Farsi'nin Tora çevirisinden yararlanılmıştır.